

ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИМЕЊЕНУ ЕКОЛОГИЈУ
"ФУТУРА"

**Већу Департмана за последипломске студије
Факултета за примењену екологију „Футура“
Универзитета „Сингидунум“ - Београд**

На **I** седници Већа Департмана за последипломске студије Факултета за примењену екологију „Футура“, одржаној 18.07.2011. године, формирана је Комисија за оцену, писање Извештаја и одбрану израђеног мастер рада кандидата Дарка Тутњевића, из Бања Луке, под насловом „**УВОЂЕЊЕ ЕКОЛОШКИХ ПРИНЦИПА У ДЈЕЛАТНОСТ ПОШТА СРПСКЕ**“, у саставу: др Лидија Амиџић, ментор, ванредни професор Факултета за примењену екологију „Футура“, др Драган А. Марковић, редовни професор-емеритус Факултета за примењену екологију „Футура“ и др Бранимир Јовановић, доцент Факултета за примењену екологију „Футура“, Универзитета „Сингидунум“, у Београду. Комисија, након читања, подноси Већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

САДРЖАЈ МАСТЕР РАДА

Мастер рад кандидата **Дарка Тутњевића** садржи 80 страна куцаног текста, организованог у 8 поглавља, има 24 слике (табеле и графикони), као и библиографију (литературу) која има 86 извора литературних и других јединица домаћих и страних аутора. Мастер рад обухвата: **УВОД**, Прво поглавље: **ПОШТЕ СРПСКЕ**, са одељцима: Организациона структура, Еколошке активности, Друго поглавље: **ЕМИСИЈА ГСБ ПОШТА СРПСКЕ**, са одељцима: ГСБ протокол, ГСБ стандард поштанског сектора, Програм ПостЈуропа (PostEurop) Програми GoGreen и Planet Me, Истраживања компаније Deutsche Post DHL, Систем за мјерење и извештавање о емисијама ГСБ Пошта Српске, Треће поглавље: **ПОШТЕ СРПСКЕ И ПРОЈЕКТИ СМАЊЕЊА ЕМИСИЈА ГСБ**, са одељцима: Оквирна конвенција (UNFCCC), Кјото протокол, Механизам трговине емисијама Европске Уније, Механизам поштанског сектора за смањење емисија ГСБ, Могућност учешћа Пошта Српске у механизму поштанског сектора, Четврто поглавље: **Енергетска ефикасност Пошта Српске**, са одељцима: Енергетска ефикасност зграда, Потрошња енергије у зградама услужног сектора, Потрошња енергије у зградама Пошта Српске, Еколошки показатељи потрошње енергије у зградама Пошта Српске, Могућности за повећање енергетске ефикасности зграда Пошта Српске, Енергетска ефикасност транспорта, Енергетска ефикасност друмског транспорта, Енергетска ефикасност транспорта у Поштама Српске, Пето поглавље: **Рационално коришћење папира у Поштама Српске**, са одељцима: Производња папира, Утицај производње папира на биолошке ресурсе, Потрошња папира, Потрошња папира у услужним дјелатностима, Папир као отпад, Потрошња папира у Поштама Српске, Управљање отпадним папиром

*Пошта Српске, Шесто поглавље: **Управљање отпадом у Поштама Српске**, са одељцима: **ЕЕ отпад**, Аутомобилски отпад, Седмо поглавље: **Управљање потрошњом воде у Поштама Српске**, са одељцима: **Потрошња воде у Поштама Српске**, Могућности за смањење потрошње воде у Поштама Српске, Осмо поглавље: **Извјештавање о одрживости пословања Пошта Српске**, са одељцима: **Одрживи развој**, **Извјештавање о одрживости**, **Глобална иницијатива за извјештавање**, **Еколошка компонента у извјештајима о одрживости компанија поштанског и транспортно-логистичког сектора и Поште Српске** и **извјештавање о одрживости, ЗАКЉУЧАК и ЛИТЕРАТУРУ.***

АНАЛИЗА МАСТЕР РАДА

*У **УВОДУ** кандидат наглашава да увођење еколошких принципа у делатност неке компаније представља усклађивање њених активности са еколошком компонентом одрживог развоја. Концепт одрживог развоја подразумева да је нека делатност одржива у друштвеном, економском и еколошком смислу. Према обиму активности и ангажованим друштвеним и природним ресурсима, привреда се издваја као најважнија људска активност за примену концепта одрживости, с обзиром да су велике интернационалне корпорације моћније и имају приход и имовину већу од бруто друштвеног производа многих држава. Кандидат посебно истиче да увођење еколошких принципа у пословање треба да резултира смањењем притисака на животну средину насталих активностима компаније.*

Циљ овог мастер рада је да се, кроз преглед постојећих еколошких активности Пошта Српске, анализу искустава развијенијих поштанских компанија и преглед релевантних међународних стандарда и прописа, открију могућности за увођење еколошких принципа у пословање и дефинишу еколошке активности које ће унапредити пословање Пошта Српске у складу са принципима одрживог развоја.

*У поглављу **ПОШТЕ СРПСКЕ**, кандидат елаборира организациону структуру Пошта Српске, као једног од три овлашћена оператера у Босни и Херцеговине, и даје назнаке о еколошким активностима.*

*У поглављу **ЕМИСИЈА ГСБ ПОШТА СРПСКЕ** кандидат истиче да с обзиром на природу делатности поштанских оператера (услужна дјелатност са значајним учешћем транспорта), емисије ГСБ ових компанија представљају њихов највећи утицај на животну средину. Најшире прихваћен стандард који покрива емисије ГСБ је **ГСБ протокол, стандард за корпоративно мерење и извештавање (The Greenhouse Gas Protocol, A Corporate Accounting and Reporting Standard)**, и одлика овог стандарда је подела емисија на **директне и индиректне** и увођење 3 опсега емисија. Директне емисије долазе из извора који су у власништву или под контролом емитера. Индиректне емисије настају као резултат активности емитера, али њихови извори нису у власништву нити под контролом емитера.*

***ГСБ стандард поштанског сектора (GHG Inventory Standard for the Postal Sector)** је настао као резултат заједничког рада три међународне поштанске организације: Светског поштанског савеза (Universal Postal Union – UPU, са седиштем у Берну), Међународне поштанске корпорације (International Post Corporation – IPC, са седиштем у Бриселу) и ПостЈуропа (PostEurop – такође са седиштем у Бриселу). Објављен је у марту 2010. године.*

У поглављу **ПОШТЕ СРПСКЕ И ПРОЈЕКТИ СМАЊЕЊА ЕМИСИЈА ГСБ**, кандидат констатује да је спровођење пројеката смањења емисија ГСБ уско повезано са еколошко-економским инструментом трговине правима на емисије. Иако карактеристична за развијене тржишне економије, трговина правима на емисије није препуштена законитостима слободног тржишта, него потпада под директну државну или контролу наддржавних институција (Уједињених Нација, Европске Уније). Само постојање трговине правима (дозволама) на емисије, како констатује кандидат, подразумева да су та права претходно додељена (од стране државе или друге институције) или стечена спровођењем пројеката смањења емисија.

Оквирном конвенцијом Уједињених Нација о климатским променама и Кјото протоколом је утврђен најчешће коришћен међународни правни оквир за спровођење пројеката и трговину правима на емисије.

У поглављу **ЕНЕРГЕТСКА ЕФИКАСНОСТ ПОШТА СРПСКЕ**, кандидат констатује да енергетска ефикасност подразумева мању потрошњу енергије, али тако да се не смањи достигнути ниво задовољавања људских потреба. Позната је синтазма "do more with less" (учинити више са мање) која се често користи у контексту мера енергетске ефикасности. Енергетска ефикасност иде руку под руку са заштитом животне средине, јер мере енергетске ефикасности имају позитивне еколошке ефекте. Енергетска ефикасност укључује све мере, од производње, преко преноса и дистрибуције, до потрошње енергије.

Подаци прикупљени за потребе обрачуна емисија ГСБ Пошта Српске за 2010. годину су показали да су главни потрошачи енергије у Поштама Српске зграде и транспорт (возила).

У поглављу **РАЦИОНАЛНО КОРИШЋЕЊЕ ПАПИРА У ПОШТАМА СРПСКЕ**, кандидат констатује да папир представља једно од вреднијих достигнућа људске цивилизације. Током историјских епоха папир је имао значајну улогу, првенствено у погледу чувања и преноса информација и знања. Папир и данас представља најзаступљенији медијум за складиштење и чување података, а уибеници, свеске, књиге и остали едукативни и материјали научног, забавног или културног садржаја су у доминантно папирном облику. Савремене технологије производње папира све више користе стари папир и тако значајно смањују удио дрвне масе у финалном папирном производу. Међутим, ови позитивни ефекти бивају анулирани повећаном тражњом која проузрокује пораст производње папира. Пораст производње превазилази ефекте смањења дрвне масе услед коришћења старог папира и у стварности се повећава експлоатација дрвета као вредног природног ресурса, што доводи до све већег смањења шумских површина. С друге стране, повећане количине папира у форми отпада врше негативан утицај у облику емисија гасова са ефектом стаклене баште (углавном метан) који настају депонијским разлагањем папира.

У поглављу **УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ У ПОШТАМА СРПСКЕ**, кандидат наглашава да управљање отпадом подразумева свеобухватне активности чији је циљ да се ефикасно решава проблем отпада уз најмањи негативан утицај на животну средину и најмање могуће трошкове.

Поред папирног отпада, најважније компоненте у отпаду Пошта Српске су: ЕЕ (електронски и електрични) отпад (рачунари, штампачи, скенери и сл.) и аутомобилски отпад (коришћено моторно уље, дотрајали акумулатори, гуме и остали чврсти делови и течности). Поред ових, јављају се и мање количине отпада у форми пластике (PVC и PET амбалажа), стакла, метала и органског отпада.

*У поглављу **УПРАВЉАЊЕ ПОТРОШЊОМ ВОДЕ У ПОШТАМА СРПСКЕ**, кандидат констатује да је вода предуслов опстанка људи, животиња и биљака и представља незамењив ресурс у економији. Вода има кључну улогу у регулацији климе. Бројне су и остале функције воде, од градивне или транспортне функције у ћелијама живих организама до функције стабилизатора геофизичких и геохемијских процеса на планети Земљи. Утицај предузећа на воду може бити двојак. На страни улаза се чиста вода узима из природе, а на страни излаза се отпадне воде враћају назад у природу. Поште Српске узимају воду из природе најчешће преко система јавног водоснабдијевања, а отпадне воде испуштају најчешће у јавну комуналну мрежу. Отпадне воде Пошта Српске су комуналне воде, и то првенствено санитарно-фекалне воде. ЕУ Директива о третману урбаних отпадних вода, дефинише комуналне отпадне воде као отпадне воде пореклом од становања или услужних делатности и настале првенствено услед потреба људског метаболизма или активности у домаћинствима (Directive 91/271/ЕЕС). Најважнија особина комуналних отпадних вода је биолошка разградљивост. Ове воде се испуштају у јавну канализациону мрежу, што значи да плаћањем комуналне услуге, поступање са овим водама прелази у надлежност комуналних предузећа. Поште Српске треба да рационално троше воду и да смање њену потрошњу где год за то постоји могућност.*

*У поглављу **ИЗВЕШТАВАЊЕ О ОДРЖИВОСТИ ПОСЛОВАЊА ПОШТА СРПСКЕ**, кандидат наглашава да извештавање о одрживости представља извештавање о примени концепта одрживог развоја, односно извештавање привредних субјеката (корпорација, предузећа и сл.) о економским, друштвеним и еколошким аспектима пословања. У почетку је извештавање о одрживости имало карактер добровољне активности, која је доприносила стварању имиџа компаније као друштвено и еколошки одговорног субјекта и донекле јачало њену тржишну позицију (на еколошки захтевним тржиштима). Данас је приметан тренд све већег увођења обавезујућих прописа о одрживом извештавању, првенствено на националном нивоу. Поред тога, постоји и неколико широко прихваћених стандарда и иницијатива на глобалном нивоу. Кандидат наглашава важност еколошких индикатора одрживости и интегрисаног извештавања.*

*У **ЗАКЉУЧКУ** кандидат прво констатује да су искуства водећих компанија поштанског и транспортно-логистичког сектора драгоцена за поштанске оператере земаља у транзицији (у које спадају и Поште Српске) и она сугеришу да ће пословање у складу са еколошким принципима у будућности представљати важан сегмент делатности Пошта Српске.*

Резултати истраживања до којих је дошао кандидат у овом раду упућују на следеће активности које би у Поштама Српске требало да имају приоритет, када је реч о пословању у складу са еколошким принципима:

- смањење емисија ГСБ;
- учешће у међународним пројектима смањења емисија ГСБ(као пошта домаћин)
- енергетска ефикасност (зграда и транспорта);
- рационално коришћење папира;
- управљање аутомобилским и ЕЕ отпадом;
- управљање потрошњом воде; и
- извештавање о одрживости пословања.

З А К Л Ј У Ч А К

На основу презентованог садржаја мастер рада може се констатовати да је кандидат одабрао актуелан и значајан научни и стручни проблем, који је мултидисциплинарно, систематично и детаљно сагледао кроз призму више научних дисциплина.

На основу изнетог, **Комисија предлаже Већу** Департамента за последипломске студије Факултета за примењену екологију „Футура“, Универзитета „Сингидунум“ у Београду, да се **мастер рад** кандидата **Дарка Тутњевића**, из Бања Луке, под насловом **„УВОЂЕЊЕ ЕКОЛОШКИХ ПРИНЦИПА У ДЈЕЛАТНОСТ ПОШТА СРПСКЕ“, УСВОЈИ** и кандидату **ОДОБРИ ЈАВНА ОДБРАНА**.

У Београду, 12. октобра 2011. године

К О М И С И Ј А :

1. Проф. др Лидија Амиџић, ментор,
Факултет за примењену екологију „Футура“,
Универзитет „Сингидунум“

2. Проф. др Драган А.Марковић, емеритус
Факултет за примењену екологију
„Футура“, Универзитет „Сингидунум“

3. Доц. др Бранимир Јовановић
Факултет за примењену екологију
„Футура“, Универзитет „Сингидунум“
